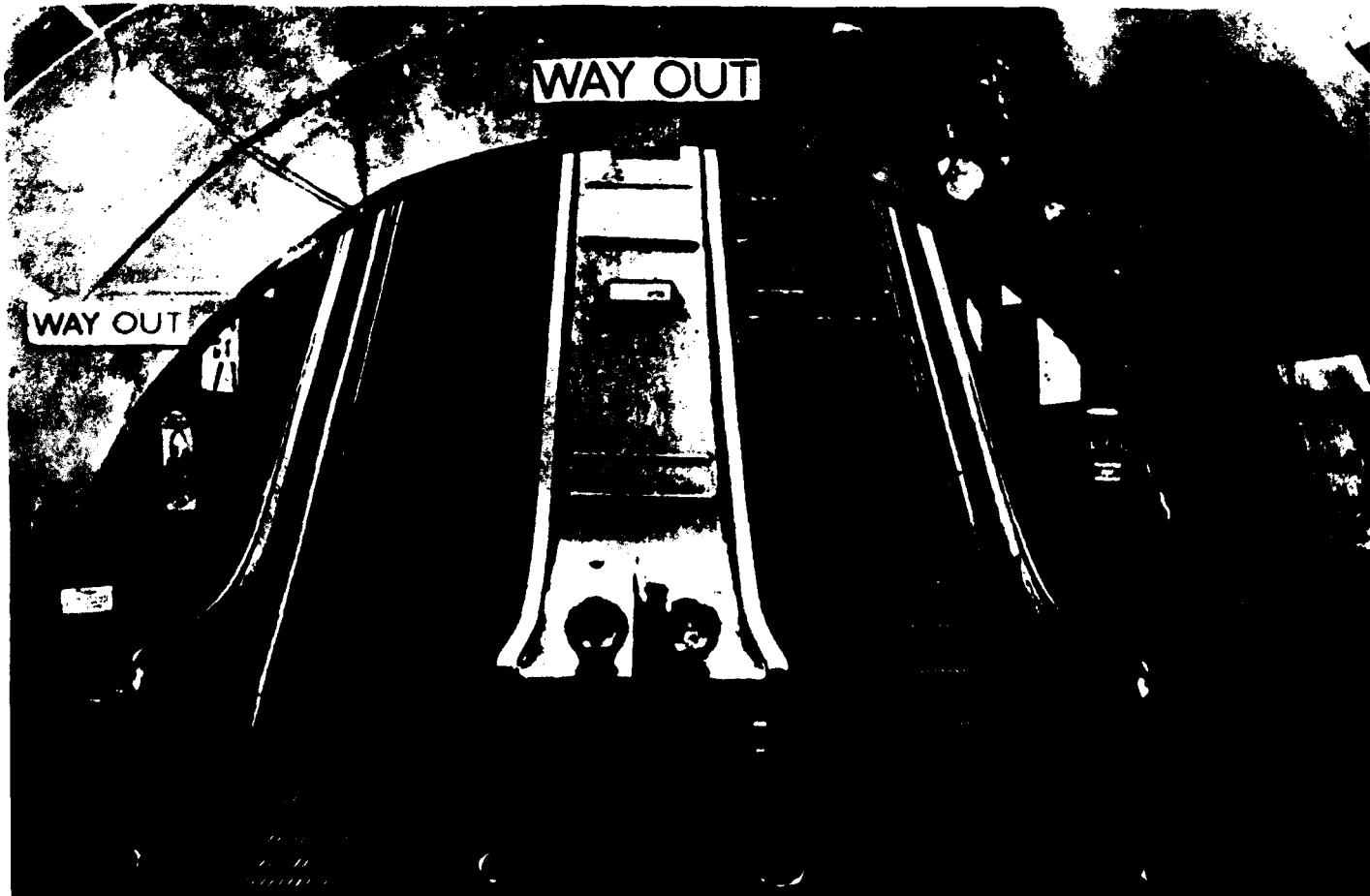

Εικονογράφηση:
λεπτομέρειες από πίνακα του Gerd Winner

‘Η οικονομική πολιτική του 1982

Παντελής Καψής

Τό 1981 ήταν μία πολύ κακή χρονιά για την ελληνική οικονομία. Τά σημάδια της κρίσης είχαν πάρει έντονες διαστάσεις κάνοντας φανερή τή χρεωκοπία της οικονομικής πολιτικής της Νέας Δημοκρατίας.

Μετά από μία πτωτική τάση αρκετών ετών, για πρώτη φορά τό ‘Ακαθάριστο Έγχωριο Προϊόν (ΑΕΠ) μειώθηκε κατά 0.2% ενώ ό πληθωρισμός για δεύτερη συνεχή χρονιά βρισκόταν κοντά στό 25%. Τό ίσοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών, μετά τόν διπλασιασμό του έλλειμματός του τό 1979 παρουσίασε έλλειμμα 2.4 δισ. δολαρίων ενώ ή δραχμή ύποτιμήθηκε άπέναντι στό δολάριο κατά 20% περίπου. Τέλος οι έπενδύσεις, συνεχίζοντας και

αυτές τήν χρόνια πτωτική τους τάση, μειώθηκαν κατά 12.1%.

Άπέναντι σ’ αυτές τίς εξελίξεις, λόγω και τών επικείμενων εκλογών, ή Ν.Δ. άκολούθησε μία πολιτική «πυροσβεστική», πού κύρια έκφράστηκε στή διόγκωση τών έλλειμμάτων του δημόσιου τομέα και στή δημιουργία τών περιφημων προβληματικών επιχειρήσεων.

‘Η διόγκωση αυτή ήταν κατεξοχήν πληθωρική μία και στό μεγαλύτερό της μέρος προήλθε άπό τήν αύξηση τών καταναλωτικών δαπανών του προϋπολογισμού και τών διαχειριστικών έλλειμμάτων τών δημόσιων επιχειρήσεων και οργανισμών.

Εϊδικότερα ό Γενικός Προϋπολογισμός του Κράτους, μετά άπό μία περίοδο σταθερών έλλειμμάτων περίπου στό 6% του ΑΕΠ, παρουσίασε έλλειμμα 251 δισ. δραχμών (12% του ΑΕΠ) αύξηση δηλαδή κατά 148% μέσα σ’ ένα μόνο χρόνο.

Τό κυβερνητικό πρόγραμμα

Τό ΠΑΣΟΚ, στό κυβερνητικό πρόγραμμα πού παρουσίασε προεκλογικά, αντιπρότεινε μία οικονομική πολιτική για τήν άν-

τιμετώπιση της «ύφεσης και του πληθωρισμού που στηριζόταν στα έξηξ σημεία:

— Έλεγχος στις τιμές των βασικών προϊόντων, των δαπανών του δημοσίου (τρέχουσες και επενδύσεις) και των πιστώσεων, ώστε να εξασφαλιστεί ή παραγωγική αξιοποίησή τους καθώς και πάταξη της φοροδιαφυγής

— Τόνωση της παραγωγής με την αύξηση της αγοραστικής δύναμης των εργαζομένων και προώθηση των παραγωγικών επενδύσεων με αναμόρφωση του νόμου για τα κίνητρα

— Έξυγιανση των προβληματικών επιχειρήσεων, «δομικές» αλλαγές στις δημόσιες επιχειρήσεις για μείωση του λειτουργικού τους κόστους και κοινωνικοποίηση των στρατηγικών τομέων της οικονομίας για το «χτύπημα των μονοπωλίων και τη μείωση της εξάρτησης που σε συνδυασμό με την ενίσχυση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων θα συμβάλουν στη χάραξη μιάς «νέας αναπτυξιακής πορείας»¹.

Θά πρέπει να σημειωθεί ότι στην πρώτη αυτή συγκροτημένη και συνολική παρουσίαση της οικονομικής πολιτικής που προτίθεται να ακολουθήσει το ΠΑΣΟΚ σάν κυβέρνηση δέν γίνεται καμία άπευθειας αναφορά σέ Κρατικές Έπενδύσεις σέ παραγωγικούς τομείς. Μοναδική εξαίρεση οί κοινωνικοποιήσεις που όμως παρουσιάζονται — άρκετά άοριστα μάλιστα— σάν γενικότερο άντιμονοπωλιακό — άντιεξαρτησιακό μέτρο χωρίς να συνδέονται με κάποια συγκεκριμένη οικονομική πολιτική — και άντίστοιχα μέτρα— για την άντιμετώπιση της κρίσης.

Άντίθετα δημιουργείται ή εντύπωση ότι τό ΠΑΣΟΚ προσβλέπει στην αύξηση των παραγωγικών επενδύσεων μέσα από ένα διπλό σύστημα έλέγχου των πιστώσεων

— παροχής κινήτρων και τόνωσης της ζήτησης.

Πράγματι τά μέτρα που παίρνει τό πρώτο οικονομικό έπιτελείο της κυβέρνησης, ό κ. Λάζαρης άλλωστε θεωρείται ό άρχιτέκτονας του κυβερνητικού προγράμματος στό οικονομικό του σκέλος, εντάσσονται άρκετά κοντά μέσα σ' ένα τέτοιο σχήμα, παρά την έμφανή έλλειψη συγκεκριμένων έπεξεργασιών.

Τά πρώτα μέτρα

Ή ύλοποίηση της πολιτικής αυτής εκφράστηκε στα πρώτα μέτρα της νέας κυβέρνησης και κύρια στην εισοδηματική πολιτική, τόν προϋπολογισμό και τίς δύο «δέσμες» που ανακοινώθηκαν από τόν ίδιο τόν πρωθυπουργό στην τηλεόραση.

Ή εισοδηματική πολιτική

Όπως είναι γνωστό ή εισοδηματική πολιτική που εφαρμόστηκε τό 1982 στηρίχθηκε στην —μερική— Αυτόματη Τιμαριθμική Άναπροσαρμογή (ΑΤΑ), τήν καταβολή διορθωτικών ποσών και τήν τιμαριθμοποίηση της φορολογικής κλίμακας κατά 25%. Ειδικότερα:

— Για συνολικές άποδοχές από 20.000 δρχ. ως 50.000 δρχ. τό μήνα καταβλήθηκαν διορθωτικά ποσά που κλιμακώνονται από 5000 δρχ στό κατώτερο όριο ως 2000 δρχ στό άνωτερο. Τά ποσά αυτά δέν ένσωματώθηκαν στό βασικό μισθό (έπί του όποιου ύπολογίζονται τά έπίδόματα) ένώ ή καταβολή τους αίτιολογήθη-

κε σάν προσπάθεια άνάκτησης μέρους του πραγματικού εισοδήματος των μισθωτών που είχε άπωλεσθεί τήν προηγούμενη τριετία.

Σύμφωνα με τά στοιχεία ή μείωση αυτή του πραγματικού εισοδήματος ήταν -1.8% για τό 1979, -1.2% για τό 1980 και -2.5% για τό 1981.

— Ή ΑΤΑ εφαρμόστηκε και αυτή κατά κλιμάκια. Έτσι για συνολικές άποδοχές μέχρι 35.000 δρχ. εφαρμόστηκε κατά 100%, για τό τμήμα τήν άποδοχών από 35 ως 55.000 δρχ. εφαρμόστηκε κατά 50% και για τό τμήμα από 55 ως 80.000 δρχ. κατά 25%. Πάνω από τίς 80.000 δρχ. δέν δόθηκε καμία αύξηση. Όπως ύποστηρίχθηκε από τήν κυβέρνηση, στόχος της ΑΤΑ ήταν έκτός από τήν προστασία των χαμηλόμισθων και τό κλείσιμο της ψαλίδας μεταξύ των εργαζομένων.

— Τέλος άναπροσαρμόστηκαν κατά 25% και τά φορολογικά κλιμάκια. Και έδω όμως ύπήρχαν άρκετά κενά. Τό πιο σημαντικό ήταν ότι άναπροσαρμόστηκαν όλα τά κλιμάκια έκτός από τό πρώτο που άφορά και τη μεγαλύτερη ίσως μερίδα των εργαζομένων. Ταυτόχρονα όμως δέν άναπροσαρμόστηκαν και τά άφορολόγητα ποσά που έκπίπτονται από τό εισόδημα².

Τά κυριότερα σημεία κριτικής πρός τήν εισοδηματική πολιτική, πέρα από τίς διαμαρτυρίες του ΣΕΒ για τη σημαντική πράγματι αύξηση τήν εργατικού κόστους (ύπολογίζεται ότι ξεπέρασε τό 30%) και τη συνακόλουθη πτώση της άνταγωνιστικότητας των έλληνικών προϊόντων, μπορούν να συνοψιστούν στα έξηξ:

— Ότι ή ΑΤΑ δέν κατοχυρώθηκε νομοθετικά με άποτέλεσμα να μην άφαρμωστεί ενιαία σέ όλους τούς εργαζόμενους. Ύπήρξαν μάλιστα καταγγελίες ότι σέ πολλές ιδιωτικές επιχειρήσεις, εφαρμόστηκε όχι στα πραγματικά εισοδήματα (συνολικές άποδοχές) αλλά στα κατώτατα, με άποτέλεσμα οί πραγματικές αύξησης να είναι άκόμα και στό πρώτο κλιμάκιο, κατώτερες από τόν πληθωρισμό³.

— Ότι τά κλιμάκια που ίσχυαν έτσι κι άλλως ήταν άδικο μιά και δέν άντιστοιχούσαν σέ ένα έλάχιστο όριο διαβίωσης που σύμφωνα με όρισμένους ύπολογισμούς - βασισμένους στην έρευνα οικογενειακών προϋπολογισμών του '74 - ήταν κοντά στις 45.000. Έπιπλέον τά κλιμάκια δέν άναπροσαρμόζονταν τιμαριθμικά.

— Ότι ή εισοδηματική πολιτική δέν εφαρμόστηκε ενιαία άκόμα και στόν δημόσιο τομέα και τούς δημόσιους όργανισμούς και επιχειρήσεις. Έτσι ύπήρξαν περιπτώσεις όπου τά διορθωτικά ποσά ένσωματώθηκαν στους βασικούς μισθούς ή δόθηκαν έμμεσες ή άμεσες αύξησης μεγαλύτερες από τήν ΑΤΑ (στράτιωτικοί, εκπαιδευτικοί, τραπεζοϋπάλληλοι, ΔΕΗ κ.ά.).

— Τέλος ή εφαρμογή της εισοδηματικής πολιτικής, έκτός από τό κλείσιμο της ψαλίδας είχε σάν άποτέλεσμα τήν άνακατανομή των εισοδημάτων άνάμεσα στους ίσχυρους συνδικαλιστικά κλάδους (οί περιπτώσεις που άναφέραμε παραπάνω) ή και άνάμεσα σέ κατηγορίες εργαζομένων στους ίδιους κλάδους.

1. Τό κυβερνητικό πρόγραμμα του ΠΑ.ΣΟ.Κ. Τό ΒΗΜΑ 2,12,1926 Ίουλίου 1981.

2. Ι. Σωτηρίου. «Κερδίζουν ή χάνουν οί εργαζόμενοι...» Αδγή 21.3.82.

3. Ε. Μαράτου - Ι. Σωτηρίου «Εισοδηματική πολιτική...» Αδγή 20.12.81.

Ένα τέτοιο χαρακτηριστικό παράδειγμα προκύπτει από τον υπολογισμό των επιδομάτων στους βασικούς μισθούς που δεν αναπροσαρμόστηκαν τιμαριθμικά με αποτέλεσμα να χειροτερέψει συγκριτικά η θέση των εργαζομένων με οικογένειες ή με περισσότερα χρόνια ύπηρεσίας⁴.

Σε αυτές τις κριτικές θά πρέπει να αντιπαραθέσει κανείς τα αποτελέσματα της εισοδηματικής πολιτικής για το 1982. Έτσι σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της Τράπεζας της Ελλάδας η ετήσια αύξηση της άμοιβής του μέσου μισθωτού στον άστικο τομέα της οικονομίας υπολογίζεται σε 27.7% έναντι 24% του 1981. Αν σ' αυτό το ποσοστό υπολογίσουμε τη φορολογική επιβάρυνση και τον πληθωρισμό, τότε προκύπτει μία πραγματική αύξηση του συνολικού διαθέσιμου εισοδήματος κατά 3%, που αν και δεν καλύπτει τις απώλειες της προηγούμενης τριετίας είναι όπωσδήποτε σημαντική. Άκόμα πιο σημαντικό είναι ίσως το γεγονός ότι η συμμετοχή των μισθών στο μη γεωργικό ακαθάριστο έθνικό προϊόν υπολογίζονται περίπου στο 55% έναντι 52.5% το 1981⁵.

Σε σχέση με την εισοδηματική πολιτική θά πρέπει να σημειωθεί ότι για το 1982 ίσχυσε ο νόμος 3239/55 περί υποχρεωτικής διαιτησίας που αποτελεί ένα ισχυρό όπωσδήποτε δπλο στά χέρια της κυβέρνησης για την επιβολή της εισοδηματικής της πολιτικής. Ο νόμος, σύμφωνα με όλες τις ενδείξεις, θά διατηρηθεί και για το 1983 γεγονός που θά είναι άσχετο με την δξυνσή των σχέσεων ΠΑΣΟΚ - ΚΚΕ και τις επικείμενες άρχαιρεσίες στά εργατικά συνδικάτα, η έκβαση των όποιων κάθε άλλο παρά βέβαιη είναι.

Η διατήρηση του νόμου όπηρξε άντικείμενο σκληρής κριτικής από τά κόμματα της άριστεράς με τό επιχείρημα ότι περιορίζει τό δικαίωμα της διαπραγμάτευσης στους χώρους δουλειάς και έμποδίζει την άνάπτυξη ενός αυτόνομου και μαζικού συνδικαλιστικού κινήματος. Από την άλλη πλευρά όμως θά πρέπει να άναγνωριστεί ότι η άνυπαρξία άκριβώς ενός αυτόνομου συνδικαλιστικού κινήματος αποτελεί σημαντικό έμπόδιο για τη ριζική άλλαγή του νόμου.

Ο προϋπολογισμός

Κύριο χαρακτηριστικό του προϋπολογισμού για τό 1982 ήταν η προβλεπόμενη δραματική αύξηση των έσόδων (+ 58,5%) και η σημαντική αλλά μικρότερη αύξηση των δαπανών (+ 35%) με αποτέλεσμα την προσδοκόμενη μείωση του έλλειμματος του Γ.Π.Κ. τόσο σε άπόλυτα μεγέθη (άπό 251 δισ. υπολογιζόταν να πάει σε 237 δισ.) όσο και σάν ποσοστό του ΑΕΠ (άπό 12% στο 9%)

Άνεξάρτητα από τά τελικά αποτελέσματα που ήταν κάπως διαφοροποιημένα η πολιτική αυτή ήταν συνεπής με τις προεκλογικές διακηρύξεις του Π.Α.Σ.Ο.Κ. και άπέβλεπε κυρίως στην μείωση των πληθωριστικών πιέσεων χωρίς όμως να γίνει περιοική - αντίθετα αύξηση - των κοινωνικών δαπανών⁶.

Ός πρός τις δαπάνες η κριτική που θά μπορούσε να άσκηθεί είναι περιορισμένη μία και στο μεγαλύτερο μέρος τους είναι άνελαστικές. Χαρακτηριστικά οι δαπάνες για μισθούς και συντάξεις τό 1982 άποτελοδσαν πάνω άπό τό ένα τρίτο των δαπανών του Τ.Π.Κ. (238 δισ. ή 34,5%) ενώ η έξυπνρήτηση του δημόσιου χρέους άλλα 14% (99 δισ.).

Φυσικά η άναδιοργάνωση του δημόσιου τομέα και η αύξηση της «παραγωγικότητας» του θα μπορούσε να έξοικονομήσει σημαντικά ποσά. Κάτι τέτοιο όμως δεν ήταν δυνατό να γίνει στο μικρό διάστημα που είχε αναλάβει η νέα κυβέρνηση, πολύ περισσότερο μάλιστα όταν δεν όπηρχαν άπό πριν συγκεκριμένες έπεξεργασίες.

Άπό την άλλη πλευρά τό επίπεδο έξυπνρήτησης όρισμένων κοινωνικών άναγκών ήταν και είναι τόσο χαμηλό που κάθε αύξηση των χορηγούμενων ποσών δεν μπορεί παρά να είναι δικαιολογημένη.

Τά ύπουργεία που πήραν αύξήσεις μεγαλύτερες άπό τον πληθωρισμό ήταν κατά σειρά: Έργασίας + 133,7%, Χωροταξίας + 94,4%, Β. Ελλάδας + 62%, Έσωτερικών + 48,2%, Πολιτισμού + 45,2%, Κοιν. Υπηρεσιών + 42,3%, Γ.Γ. Άθλητισμού + 29,9% και Βιομηχανίας + 25,7%.

Χαρακτηριστική άκόμα είναι η πολύ χαμηλή αύξηση του Προγράμματος Δημοσιών Έπενδύσεων. Άπό 99 δισ. προβλεπόμενα αύξηση 26%, δηλαδή 125 δισ., και αυτή όμως δεν πραγματοποιήθηκε τελικά και τό Π.Δ.Ε. έφτασε στο ύψος των 118 δισ., μικρότερη δηλαδή και άπό τον πληθωρισμό.

Πολύ μεγαλύτερες άντιδράσεις δημιούργησε η προτεινόμενη αύξηση των έσόδων κατά 58,5% και ειδικότερα η αύξηση των έσόδων του Τ.Π. κατά 50,3%. Σύμφωνα με τις προβλέψεις η αύξηση αυτή θά ήταν αποτέλεσμα της αύξησης της οικονομικής δραστηριότητας, της «πάταξης» της φοροδιαφυγής και της αύξησης - ή είσαγωγής νέων - φορολογικών ρυθμίσεων. Εϊδικότερα:

- Η άμεση φορολογία προβλεπόταν να αύξηθεί κατά 46.1% που κύρια θά προερχόταν άπό την είσαγωγή του φόρου άκίνητης περιουσίας, τη φορολογία άπό την άναπροσαρμογή των πάγιων στοιχείων των επιχειρήσεων και την αύξηση του συντελεστή φόρου εισοδήματος στά μη διανεμόμενα κέρδη των άνωνύμων έταιρειών.

Παράλληλα ο φόρος εισοδήματος προβλεπόταν να αύξηθεί κατά 28.3%, αποτέλεσμα άπό τη μία πλευρά της τιμαριθμοποίησης της φορολογικής κλίμακας (που μείωσε την άπόδοση των φόρων) και άπό την άλλη πλευρά της προσδοκόμενης αύξησης άπό την πάταξη της φοροδιαφυγής.

- Η έμμεση φορολογία προβλεπόταν να αύξηθεί άκόμα περισσότερο, κατά 53.3%, με αποτέλεσμα βέβαια να χειροτερεύσει και η σχέση έμμεσων-άμεσων φόρων. θά πρέπει να σημειωθεί πάντως ότι η χειροτέρευση αυτής της σχέσης δεν ήταν αποτέλεσμα της αύξησης της φορολογίας των μισθωτών.

Οί κυριότεροι έμμεσοί φόροι που αύξήθηκαν είναι ο Φόρος Κύκλου Έργασιων - με εξαίρεση τά τρόφιμα - και τά τέλη χαρτοσήμου. Αύξήθηκαν άκόμα η φορολογία της μύρας, του καπνυ, του οίνοπνεύματος, των λιπαντικών και των ειδών πολυτελείας, ενώ καταργήθηκε ο φόρος δημοσιών θεαμάτων στά θέατρα και μειώθηκε στους κινηματογράφους.

Όπως ήταν φυσικό η αύξηση της φορολογίας είχε άμεσες έπιπτώσεις στην οικονομική δραστηριότητα και στον τιμαριθμό

4. Ε. Μαράτου «Πόσο θά αύξηθουν οι άμοιβές...» Αδγή 31.10.82.

5. Οίκ. Ταχυδρόμος Π. Ρυλμόν «Η οικονομία σε άριθμούς» 4.11.82.

6. Μ. Δρετιτάκη Είσηγητική έκθεση για τον Προϋπολογισμό 1982.

πού εκτιμάται ότι επιβαρύνθηκε από την αύξηση του Φ.Κ.Ε. και του χαρτοσήμου κατά 7 ως 8 μονάδες.

Οι επιπτώσεις αυτές όμως καθώς και τα γενικότερα προβλήματα της οικονομικής συγκυρίας που θα εξετάσουμε πιά κάτω είχαν άμεση αντανάκλαση και στην πορεία της εκτέλεσης του προϋπολογισμού. Όπως προκύπτει από τα στοιχεία που κατέθεσε για τον προϋπολογισμό του '83 ο ύπουργός Οικονομικών κ. Κουλουριάνος⁷, ενώ δαπάνες συγκρατήθηκαν κάτω από τα προβλεπόμενα δρια, τα έσοδα ήταν χαμηλότερα των προβλέψεων, κυρίως λόγω της παρατεινόμενης ύφεσης στην οικονομία και την αύξηση του ΑΕΠ κατά 0.4% ως 0.7% έναντι 2.5% που προβλεπόταν στις άρχές του '82.

Αποτέλεσμα των δύο αυτών εξελίξεων ήταν ότι τό έλλειμμα του Γ.Π.Κ. έφτασε τά 247 δισ. (έναντι πρόβλεψης για 237 δισ.) ή 9.4% του ΑΕΠ, μειώθηκε δηλαδή σε πραγματικές τιμές κατά 17.3%. Αν στό έλλειμμα αυτό προσθέσουμε και τό έλλειμμα των δημοσίων επιχειρήσεων και οργανισμών, τότε τό έλλειμμα του δημοσίου τομέα ανέρχεται στά 336 δισ. (έναντι 303 δισ. τό '81) μειώθηκε δηλαδή κατά 8.6% σε πραγματικές τιμές.

Είναι χαρακτηριστικό ότι την μεγαλύτερη απόκλιση από τις προβλέψεις την έχουν οί έμμεσοι φόροι που είναι άμεσα εξαρ-

τόμενοι από την παραγωγική δραστηριότητα. Η αύξηση που παρουσίασαν έναντι των προβλέψεων είναι 45.9% μικρότερη, ποσοστό άπωσδήποτε έντυπωσιακό και ταυτόχρονα άνησυχητικό για την πορεία της οικονομίας.

Μεγάλη απόκλιση παρουσιάζει άκόμα και ό ΦΑΠ (μείωση 24.2% έναντι προβλέψεων) γεγονός που σ' ένα βαθμό όφείλεται και στην παρέμβαση του πρωθυπουργού που δυσκόλεψε τον έλεγχο των περιουσιακών στοιχείων.

Οί δύο «δέσμες»

Τά μέτρα για την οικονομική πολιτική της κυβέρνησης για τό 1982 ολοκληρώθηκαν με την ανακοίνωση των δύο «δεσμών» οικονομικών μέτρων από τον ίδιο τον πρωθυπουργό. Τά κυριότερα από αυτά ήταν:

- Η άναπροσαρμογή των συντάξεων του ΟΓΑ, ΤΕΒΕ και

7. Δ. Κουλουριάνου Εισηγητική έκθεση για τον Προϋπολογισμό 1983.

ΙΚΑ σε επίπεδα χαμηλότερα ίσως από τα επιθυμητά, σημαντικά όμως αυξημένα σε σχέση με αυτά που επαιρναν. Έτσι για ένα άνδρoγυνο συνταξιούχων αγροτών ή αύξηση ήταν 76% ενώ οι αυξήσεις του ΤΕΒΕ κυμάνθηκαν μεταξύ 60% και 70% φτάνοντας σ' ένα ελάχιστο επίπεδο των 9000 δρχ. Με μικρότερα ποσοστά αυξήθηκαν και οι συντάξεις του ΙΚΑ φτάνοντας -οι κατώτερες- στις 11.000.

- Η αύξηση των τιμών του ΟΤΕ, ύδρευσης και καυσίμων που παρ' όλο ότι ήταν σημαντικές δεν έφτασαν βέβαια για να καλύψουν τα έλλειμματα των αντίστοιχων οργανισμών.

- Η αύξηση των πιστώσεων προς τις ΜΜΕ -τά σχετικά δ-ρια σχεδόν διπλασιάστηκαν- και η επέκταση των εγγυήσεων του δημοσίου, χωρίς όμως να ληφθεί κανένα άλλο μέτρο που θα βοηθούσε στον έκσυγχρονισμό και την προσαρμογή τους στα νέα οικονομικά δεδομένα (συγχωνεύσεις, τεχνολογία κ.λ.π.).

- Τό πάγωμα του ν. 1116 και η εξαγγελία της επεξεργασίας νέου αναπτυξιακού νόμου για την παροχή κινήτρων.

- Η εξαγγελία των «άρχων» για την εξυγίανση των προβληματικών επιχειρήσεων και η δέσμευση του 1% των ιδιωτικών καταθέσεων των Έμπορικών Τραπεζών για τις άμεσες ανάγκες χρηματοδότησής τους.

- Ο έλεγχος των τιμών ορισμένων βασικών προϊόντων και η καθιέρωση κοστολογικών ελέγχων. Σύμφωνα με τις νέες ρυθμίσεις, κάθε επιχείρηση που θέλει να αναπροσαρμόσει τις τιμές της υποχρεούται να «προειδοποιήσει» το υπουργείο Έμπορίου καταβάλλοντας τα σχετικά δικαιολογητικά, αν όμως δεν πάρει απάντηση εντός 20 ημερών, δικαιούται να αναπροσαρμόσει τις τιμές της χωρίς άλλη διαδικασία. Το σύστημα αυτό αν και δεν διασφαλίζει έναντι των περιπτώσεων κερδοσκοπικών ανατιμήσεων, έδωσε ορισμένες διαπραγματευτικές δυνατότητες στην κυβέρνηση απέναντι στους βιομηχάνους και σε ορισμένες περιπτώσεις συντέλεσε στον περιορισμό των ανατιμητικών τάσεων.

- Η εξαγγελία επενδυτικών πρωτοβουλιών του δημοσίου τομέα -όσα προγράμματα είχε κατά καιρούς εξαγγείλει η Ν.Δ.- χωρίς όμως να ανακοινωθούν συγκεκριμένες αποφάσεις.

- Από τις παραπάνω εξαγγελίες θα πρέπει να σημειωθεί ότι μέχρι την αναδόμηση δεν υλοποιήθηκε καμία, με εξαίρεση το νέο νόμο 1262 για τα κίνητρα, που ψηφίστηκε από τη βουλή χωρίς όμως και να ληφθούν τα απαραίτητα συμπληρωματικά μέτρα για την εφαρμογή του.

Τέλος από τον τότε διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδας κ. Γ. Αρσένη⁸ ανακοινώθηκε το νομισματοπιστωτικό πρόγραμμα της κυβέρνησης για το 1982, που σε γενικές γραμμές αποτελούσε μία προσπάθεια συγκρότησης της πιστωτικής επέκτασης και της κυκλοφορίας του χρήματος. Σύμφωνα με το πρόγραμμα η συνολική επέκταση για το '82 θα ανερχόταν σε 580 δισ. δρχ. έναντι 561 δισ. το '81, 'Από αυτά, τα 330 δισ. θα τα απορροφούσε το δημόσιο (320 δισ. το '81) ενώ 250 δισ. θα απορροφούσε ο ιδιωτικός τομέας (έναντι 224.5 δισ. το '81), αύξηση δηλαδή κατά 23% έναντι 27% το '81. Η αύξηση της κυκλοφορίας του χρήματος (Μ3) προβλεπόταν να είναι 30% έναντι 35.7% το '81.

Παράλληλα αποφασίστηκε η κατάργηση της νομισματικής επιτροπής και εξαγγέλθηκε ο έκσυγχρονισμός και η απλούστευση των διαδικασιών του τραπεζικού συστήματος χωρίς όμως μέχρι σήμερα να ληφθεί κανένα συγκεκριμένο μέτρο.

Η συγκυρία

Πολύ γρήγορα έγινε φανερό ότι το ξεπέραςμα της κρίσης και η έξοδος από τη «στενωπό» του '82 απαιτούσε πολύ πιο δραστη-κά και χειροπιαστά μέτρα. Η αντιμετώπιση των προβλημάτων της συγκυρίας δεν μπορούσε ποτέ να είναι υπόθεση του -ανύ-παρκτου άλλωστε- προγράμματος των 100 ημερών αλλά συν-δεόταν με την αντιμετώπιση των κρίσιμων διαρθρωτικών προ-βλημάτων της οικονομίας. Οι επιλογές που δεν έγιναν, ίσως έ-πειδη περιείχαν σημαντικό πολιτικό κόστος ήταν αναγκαίες όσο ποτέ άλλοτε.

Στή διάρκεια του '82 είναι αλήθεια ότι ο πληθωρισμός μειώ-θηκε κατά 5 περίπου μονάδες όπως συγκρατήθηκαν ή και μειώ-θηκαν ελαφρά τα έλλειμματα του δημοσίου και του Ισοζυγίου πληρωμών. Οι θετικές αυτές εξελίξεις όμως ήταν σε μεγάλο βαθμό αποτέλεσμα «τυχαίων» και συγκυριακών παραγόντων ενώ το πιο σημαντικό ίσως πρόβλημα της οικονομίας, η κάμψη της βιομηχανικής παραγωγής και η άποδοτική άπραξία, συνεχίστη-καν στην ίδια ένταση. Ειδικότερα:

- Ο πληθωρισμός, για τρίτη συνεχή χρονιά, αναμένεται ότι θα ξεπεράσει το 20% και θα κυμανθεί γύρω στο 21% έναντι 24.5% του 1981. Η μικρή αυτή κάμψη ασφαλώς σχετίζεται με την κάμψη των τιμών των πρώτων ύλων στη διεθνή αγορά, σύμ-φωνα δέ με ορισμένους παρατηρητές είναι «παραπλανητική» μιά και δεν περιλαμβάνει τις αναγκαίες αυξήσεις στις τιμές των δημόσιων οργανισμών (εισιτήρια - ΟΤΕ) για την κάλυψη των έλλειμμάτων τους, που διογκώθηκαν στη διάρκεια του 1982.

Από την άλλη πλευρά όμως θα πρέπει να σημειωθεί ότι στη διάρκεια του '82 είχαμε σημαντικές ανατιμήσεις ξένων νομι-σμάτων και ιδιαίτερα του δολαρίου ενώ ο τιμάρημος επιβαρύν-θηκε με αρκετές «μονάδες» από τις ασυνήθιστες εποχιακές ανα-τιμήσεις στις τιμές των όπωροκτενυτικών. Για το 1983 οι επί-σημες εκτιμήσεις ανεβάζουν τον πληθωρισμό στο 19%.

- Τό ΑΕΠ, παρά τις προβλέψεις για άνοδο κατά 2.5%, τελικά αυξήθηκε μόνο κατά 0.4 ως 0.7% έναντι μείωσης 0.2% το 1981. Η αύξηση αυτή οφείλεται κυρίως στην αύξηση της αγροτικής παραγωγής κατά 4% καθώς και στην αύξηση των υπηρεσιών κα-τά 1.5%.

Αντίθετα η παραγωγή του δευτερογενούς τομέα μειώθηκε κα-τά 3.1% (έναντι μείωσης 3% το '81) ενώ η βιομηχανική παραγω-γή μειώθηκε ακόμα περισσότερο κατά 3.5%. Η εξέλιξη αυτή σημαίνει ότι χειρότερεσε ακόμα περισσότερο η διάρθρωση του ΑΕΠ καθώς η συμμετοχή της δευτερογενούς παραγωγής μειώ-θηκε από 31.6% το '81 στο 30.6%.

- Οι επενδύσεις συνέχισαν την πτωτική τους τάση και στο 1982, με χαμηλότερους όμως ρυθμούς. Σύμφωνα με τις προβλέ-ψεις έρευνας του ΙΟΒΕ στο σύνολο της βιομηχανίας⁹ η πτώση των επενδύσεων το 1982 θα είναι 6.3% έναντι μείωσης 12.1% το '81. Αντίθετα αύξηση παρουσίασαν οι δημόσιες επενδύσεις κα-τά 4.7% (σε σταθερή τιμή) έναντι μείωσης 0.5% το 1981.

- Η ανεργία αυξήθηκε στο σύνολο της οικονομίας από 4% στο 6% ενώ στον αστικό τομέα η αύξηση ήταν σε απόλυτους ά-ριθμούς μεγαλύτερη από 5.5% στο 7.5%.

8. Οικ. Ταχ. «Έκθεση του διοικητή της Τ.Ε.» 13.5.82.

9. ΙΟΒΕ, η πορεία της Έλληνικής Βιομηχανίας - Β' Τρίμηνο '82.

Ἀντίστοιχη κάμψη παρουσίασε καί ὁ ρυθμός αὐξησης τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ στὸν ἀστικό τομέα, πού αὐξήθηκε κατὰ 3.5% ἔναντι 6.3% τὸ 1981 ἐνῶ στὸν ἀγροτικό τομέα παρουσίασε μείωση κατὰ 4.5%.

— Τέλος βελτίωση παρουσιάστηκε καί τὸ ἔλλειμμα τρεχουσῶν συναλλαγῶν πού μειώθηκε στό ὀκτάμηνο Ἰανουαρίου - Αὐγούστου κατὰ 14.2%.

Ἡ μείωση αὐτὴ ὀφείλεται στή μείωση τοῦ ἔλλειμματος τῶν ἐμπορικῶν συναλλαγῶν κατὰ 12.3% ἐνῶ ἀντίθετα, τὸ πλεόνασμα τῶν ἀδήλων μειώθηκε κατὰ 11.3%.

Στὸ ἐμπορικό ἰσοζύγιο ὁ πιό σημαντικός παράγοντας ἦταν ἡ μείωση τῶν εἰσαγωγῶν καυσίμων κατὰ 37.9%. Οἱ ὑπόλοιπες εἰσαγωγές μειώθηκαν κατὰ 2.3% ἐνῶ οἱ ἐξαγωγές —ἐκτός καυσίμων— μειώθηκαν κι αὐτές κατὰ 14.8%. Θά πρέπει νά σημειωθεῖ ὅτι ἡ μείωση τῶν εἰσαγωγῶν καυσίμων ὀφείλεται στή ρευστοποίηση τῶν ἀποθεμάτων καί κατὰ συνέπεια ἀναμένεται αὐξησὴ του γιὰ τὸ 1983. Χωρὶς τὴ ρευστοποίηση αὐτὴ τὸ ἔλλειμμα τοῦ ἐμπορικοῦ ἰσοζυγίου θά ἦταν μεγαλύτερο ἀπὸ τὸ 1981.

Στὸ ἰσοζύγιο ἀδήλων, παρουσιάζουν μείωση ὅλοι οἱ ἀδελιοὶ πόροι (τουριστικό, ναυτιλιακό, μεταναστευτικό) καί ἡ τάση αὐτὴ ἀναμένεται νά συνεχιστεῖ καί νά δξυνθεῖ μέσα στό '83, ἰδιαίτερα ὅσον ἀφορᾷ τὸ ναυτιλιακό συνάλλαγμα.

Τὸ νέο οἰκονομικὸ ἐπιτελεῖο

Στὶς ἀρχές τοῦ καλοκαιριοῦ καί μισὸ περίπου χρόνο μετὰ τὶς ἐκλογές ἀνακοινώθηκε πανηγυρικά ἡ «ἀναδόμηση» τοῦ ἀρχικοῦ κυβερνητικοῦ ἐπιτελεῖου πού θεωρήθηκε ὅτι εὐδοκίμως ἔφερε σέ πέρας τὴν ἀποστολὴ του.

Χωρὶς ἀμφιβολία οἱ πιό δραστικές ἀλλαγές ἔγιναν στὰ οἰκονομικά ὑπουργεῖα. Ἀντικαταστάθηκαν ὅλοι οἱ ὑπουργοὶ ἐνῶ δημιουργήθηκε τὸ Ὑπουργεῖο Ἐθνικῆς Οἰκονομίας στή θέση τοῦ Ὑπ. Συντονισμοῦ, πού συγκέντρωσε σημαντικές ἀρμοδιότητες ἀπορροφώντας καί τὸ ὑπουργεῖο Βιομηχανίας.

Πολλές ἐρμηνεῖες ἔχουν δοθεῖ γιὰ τὶς ἀλλαγές αὐτές. Ἐνας λόγος ἦταν ὀπωσδήποτε ἡ προσπάθεια τοῦ κ. Ἀνδρέα Παπανδρέου νά χρεώσει τὴ φθορὰ τῶν πρώτων μηνῶν σέ συγκεκριμένα πρόσωπα (δες ΦΑΠ) καθὼς καί ἡ πανθομολογούμενη «ἀδράνεια» τοῦ κ. Λάζαρη σάν ὑπουργοῦ Συντονισμοῦ. Ἡ παραπομπὴ ὅλων τῶν θεμάτων στό πενταετές εἶχε γίνῃ πιά τὸ σταθερὸ σημεῖο ὅλων τῶν δηλώσεών του, ἐνῶ κανένα σχεδόν μέτρο δέν εἶχε ληφθεῖ γιὰ τὴν οἰκονομία, μέ ἀποτέλεσμα σημαντικές καθυστερήσεις ἰδιαίτερα στὸν τομέα τῶν ἰδιωτικῶν ἐπενδύσεων.

Σήμερα ὅμως ἔχει γίνῃ πιά φανερό ὅτι ἡ ἀλλαγὴ τοῦ οἰκονομικοῦ ἐπιτελεῖου ἦταν πρὶν ἀπ' ὅλα ἀλλαγὴ τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς. Ἡ πολιτικὴ τῆς τόνωσης τῆς ζήτησης, ἔδωσε τὴ θέση τῆς σέ μιά εἰσοδηματικὴ πολιτικὴ σαφῶς περιοριστικὴ, μέ παράλληλη μείωση τῶν διαχειριστικῶν ἔλλειμμάτων τῶν δημόσιων ἐπιχειρήσεων καί ὀργανισμῶν καί ἐξυγίανση τῶν προβληματικῶν ἐπιχειρήσεων. Στὸν τομέα τῶν ἐπενδύσεων ἡ κύρια ἐμφασιθεῖ δόθηκε στό δημόσιο τομέα καί τὶς μεγάλες κρατικές ἐπενδυτικές πρωτοβουλίες ἐνῶ οἱ ἰδιωτικές ἐπενδύσεις, μέ τὴν ἐξαγγελία καί τῶν προγραμματικῶν συμφωνιῶν, ἔγινε προσπάθεια νά ἐνταχθοῦν στό συνολικὸ ἀναπτυξιακὸ πρόγραμμα τῆς κυβερνήσεως, μέ τὴν ἀναμόρφωση τοῦ Προγράμματος Κρατικῶν Προμη-

θειῶν καί τὴν οὐσιαστικὴ διαφοροποίηση τοῦ ἀναπτυξιακοῦ νόμου γιὰ τὰ κίνητρα 1262/82.

Ἄν ὀλόκληρο τὸ φάσμα τῶν ἐπιλογῶν δέν ἔγινε ἀπόλυτα καθαρὸ ἀπὸ τὴν ἀρχή, οἱ πρώτες ἀναφορές ἔγιναν στὴν ἀνακοίνωση τοῦ πλαισίου τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς ἀπὸ τὸν κ. Γ. Ἀρσένη καί στὴν ὁμιλία του στὰ συνδικαλιστικὰ στελέχη τοῦ ΠΑ.ΣΟ.Κ. στό Θέατρο Πάρκ¹⁰, λίγες μέρες πρὶν. Στὸ «πλαῖσιο» ὁ κ. Ἀρσένης ἀναφέρθηκε ἀναλυτικὰ στό ἐπενδυτικὸ πρόγραμμα λέγοντας χαρακτηριστικὰ ὅτι «ἡ ἀνάπτυξη τοῦ δημόσιου τομέα —σάν φορέα ἐπενδύσεων— θά εἶναι πολὺ πιό αἰσθητὴ ἀπ' ὅτι ἦταν στό παρελθόν». Ἐξάλλου, μιλώντας στὰ συνδικαλιστικὰ στελέχη, ἔβαλε γιὰ πρώτη φορά τὴ «διάσταση» μεταξὺ θεσμικῶν αἰτημάτων καί οἰκονομικῶν διεκδικήσεων προοιδαζόντας μας γιὰ τὸ ὀκτάμηνο πάγωμα τῶν μισθῶν πού θά ἀκολουθοῦσε.

Ἡ πιό καθαρὴ εἰκόνα ὅμως γιὰ τὶς νέες ἐπιλογές βγαίνει μέσα ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ μέτρα πού ἀνακοινώθηκαν μέχρι σήμερα.

Οἱ κρατικές προμήθειες

Ἡ ἀξιοποίηση τοῦ Προγράμματος Κρατικῶν Προμηθειῶν —πού σημειωτέον ἀποτελοῦν τὸ 4% τῆς ζήτησης γιὰ τὰ ἐγχώρια βιομηχανικὰ προϊόντα— γιὰ τὴν ἐνίσχυση καί τὴν τεχνολογικὴ ἀναβάθμιση τῆς βιομηχανίας ἦταν ἡ βασικὴ κατεύθυνση τῶν μέτρων πού ἀνακοινώθηκαν. Αὐτὸ θα γίνονταν δυνατὸ μέ:

— τὴ συστηματικὴ δραχμοποίηση τῶν προσφορῶν ἔτσι ὥστε νά ἐξισωθοῦν οἱ ἐγχώριοι μέ τοὺς ξένους προμηθευτές πού μέχρι σήμερα δέν εἶχαν νά ἀντιμετωπίσουν συναλλαγματικούς κινδύνους καί νά πριμοδοτηθεῖ ἡ ἐγχώρια προστιθέμενη ἀξία,

— τὴν προώθηση προγραμματικῶν συμφωνιῶν καί μακροχρόνιων ἀγοραστικῶν συμβάσεων μέ ἑλληνικὲς ἐπιχειρήσεις ἢ ὁμάδες ἐπιχειρήσεων πού θά τοὺς ἐπιτρέψει νά προχωρήσουν στὶς ἀναγκαῖες ἐπενδυτικὲς πρωτοβουλίες γιὰ τὴν ἐξασφάλιση τῶν σημαντικῶν καί σταθερῶν αὐτῶν ἀγορῶν τοῦ δημοσίου,

— τὴν ὀργάνωση καταλλήλου τύπου δημοσίων διαγωνισμῶν πού θά ἐνισχύουν τὴν ἑλληνικὴ παραγωγή,

— τὸ ἀνοίγμα τοῦ πακέτου τῶν συνθέτων ἔργων ὥστε μερικὰ μέρη τους νά γίνουν ἄμεσα προσιτὰ στοὺς ἐγχώριους κατασκευαστές,

— τὴν προώθηση ὀργανωτικῶν χρηματοδοτικῶν καί ἄλλων μέσων πού θά ἐνισχύσουν τὸ παραγωγικὸ δυναμικὸ καί τὴν παραγωγικότητα τῆς ἑλληνικῆς βιομηχανίας σέ σχέση μέ τὴν ἀγοραστικὴ δύναμη τοῦ κράτους.

Θά πρέπει νά σημειωθεῖ ὅτι μέχρι σήμερα, τρεῖς περίπου μῆνες μετὰ τὶς ἐξαγγελίες, παραμένουν σημαντικὰ προβλήματα γιὰ τὴν ἀναμόρφωση τοῦ Προγράμματος Κρατικῶν Προμηθειῶν. Τὰ πιό σημαντικὰ ἀπὸ αὐτὰ εἶναι:

— τὸ ὅτι τὸ Π.Κ.Τ. ὑπάγεται ἀκόμα σέ δύο διαφορετικὰ ὑπουργεῖα, τὸ ὕπ. Ἐμπορίου (πού διατηρεῖ καί τὶς ἐπιτελικές ὑπηρεσίες πού ἐλέγχουν τοὺς μεγάλους ὀργανισμούς) καί τὸ ὕπ. Ἐθνικῆς Οἰκονομίας. Εἶναι φανερό ὅτι μέ τὸν τρόπο αὐτὸ εἶναι πολὺ δύσκολο νά ἐφαρμοστεῖ ἐνιαία πολιτικὴ, σύντομα ὅμως ἀ-

¹⁰ «Τὸ πλαίσιο τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς» Ἀνακοινώσεις Γ. Ἀρσένη πού δημοσιεύθηκαν στὸν τύπο στὶς 26.8.82.

ναμένεται ή έκδοση ειδικού Προεδρικού Διατάγματος πού θά δώσει τίς σχετικές αρμοδιότητες στό ύπ. Έθνικης Οικονομίας, — το ότι αρκετοί δημόσιοι οργανισμοί καί επιχειρήσεις αντιδρούν καί συχνά ύπονομεύουν τή συστηματική εφαρμογή τής δραχμοποίησης τών προσφορών ύποστηρίζεται ότι μέ τόν τρόπο αυτό διογκώνεται τό δραχμικό κόστος ή ότι δέν παρουσιάζονται προμηθευτές. Στην πραγματικότητα βέβαια ή διόγκωση τού κόστους είναι στίς περισσότερες περιπτώσεις φαινομενική μιά καί άπλώς περιλαμβάνει τόν συναλλαγματικό κίνδυνο, σημειώνεται δέ ότι ή συστηματική εφαρμογή τής δραχμοποίησης —μέ εξαίρεση λίγες ειδικές άγορές— θά ξεπεράσει τό πρόβλημα τής συμμετοχής προμηθευτών στούς διαγωνισμούς.

Οί προβληματικές

Ταυτόχρονα μέ τήν άνακοίνωση τού πλαισίου τής οικονομικής πολιτικής άνακοινώθηκαν καί τά πρώτα μέτρα γιά τίς προβληματικές επιχειρήσεις. Αυτά περιλάμβαναν τή συγκρότηση μιάς πενταμελούς γνωμοδοτικής επιτροπής καί μιάς γραμματείας από «έμπειρα στελέχη» πού θά αναλάμβανε τήν ύποστήριξη τής επιτροπής.

Δουλειά της θά ήταν σέ πρώτη φάση νά εξετάσουν 80 περίπου προβληματικές επιχειρήσεις καί νά άποφασίσουν γιά όσες κριθούν βιώσιμες, τά άναγκαία μέτρα γιά τήν έξυγιάνσή τους (μετοχοποίηση ή άναπροσαρμογή χρεών, άλλαγή διοίκησης, χρηματοδότησης).

Σέ δεύτερη φάση ή επιτροπή καί ή γραμματεία θά άποτελούσαν τόν πυρήνα ενός ειδικού φορέα μιάς τράπεζας επενδύσεων χαρτοφυλακίου, πού θά αναλάμβανε τή διαχείριση καί τήν άναδιάρθρωση τών επιχειρήσεων πού θά κρίνονταν βιώσιμες.

Τό νομοσχέδιο γιά τήν ίδρυση τού φορέα άποτελεί αυτή τή στιγμή τό αντικείμενο μιάς «διελκυστίνδας» μεταξύ τής Έθνικης Τράπεζας από τή μία πλευρά καί στελεχών μικρότερων τραπεζών καί τού ύπουργείου Έθνικης Οικονομίας από τήν άλλη.

Η Έθνική Τράπεζα, πού, όπως είναι γνωστό, έχει καί τίς περισσότερες «άκάλυπτες» άπαιτήσεις, εϋνοεί τή δημιουργία ενός σημαντικού σέ μέγεθος φορέα πού θά χρηματοδοτηθεί μέ αρκετά δισ. (άναφέρονται άριθμοί τής τάξεως τών 50 ως 60 δισ.) έλπίζοντας ότι έτσι θά περάσει τίς ύποχρεώσεις της στό δημόσιο. Άντίθετα τό Υ.Ε.Θ.Ο. φαίνεται νά εϋνοεί τή δημιουργία ενός μικρού καί εϋελικτου φορέα μέ τήν μορφή Α.Ε., μέ μικρή χρηματοδότηση (κάτω από 10 δισ.), ό όποιος καί θά αναλάβει μόνο τίς πραγματικά βιώσιμες επιχειρήσεις καί λίγες μεγάλες πού θά κριθούν ότι πρέπει νά διατηρηθούν γιά κοινωνικούς λόγους. Γιά τίς υπόλοιπες ύποστηρίζεται ότι θά πρέπει νά ληφθούν δραστικές άποφάσεις, δηλαδή κλείσιμο, έστω καί άν αυτό σημαίνει σημαντικό πολιτικό καί κοινωνικό κόστος.

Όπως είναι φυσικό, στή διαμάχη αυτή έχουν έμπλακεί συνδικαλιστικά καί κομματικά στελέχη πού γιά διάφορους εϋνόητους λόγους, ύποστηρίζουν ότι θά πρέπει νά συνεχιστεί μιά πολιτική «παροχών».

Άνεξάρτητα πάντως από τό ποιά πολιτική θά επικρατήσει —καί όλα δείχνουν ότι τό ΥΕΘΟ είναι άποφασισμένο νά κλείσει κάποιες επιχειρήσεις καί μάλιστα όρισμένες πού άπασχολούν αρκετές εκατοντάδες εργαζομένων— θά πρέπει νά σημειω-

θεί ότι κάθε προσπάθεια έξυγιάνσης θά πρέπει νά συνδυαστεί μέ γενικότερες επιλογές γιά τήν τύχη όρισμένων κλάδων στήν οικονομία.

Δέν είναι τυχαίο ότι μέ εξαίρεση κάποιες μεγάλες επώνυμες επιχειρήσεις, οι υπόλοιπες προβληματικές προέρχονται στήν συντριπτική τους πλειοψηφία από τρεις κλάδους: τήν κλωστοϋφαντουργία, ΟΛΕΣ τις βιομηχανίες χάρτου καθώς καί βιομηχανίες μετάλλου κάθε είδους, κυρίως όμως στίς άλουμινοκατασκευές. Μέχρι σήμερα, εκτός από μιά μελέτη γιά τήν κλωστοϋφαντουργία πού θά ένταχθεί στό πενταετές, δέν έχει γίνει καμιά κλαδική μελέτη γιά τούς υπόλοιπους χώρους.

Ο νόμος 1262/82

Τό νομοσχέδιο γιά τά κίνητρα ψηφίστηκε στή διάρκεια τής θητείας τού κ. Λάζαρη. (άναλυτική παρουσίαση στό τ. 15 τών Σύγχρονων Θεμάτων¹¹). Μέχρι τό καλοκαίρι όμως δέν είχε ληφθεί κανένα μέτρο γιά τήν εφαρμογή του. Η ύλοποίησή του έγινε δυνατή μετά από συγκεκριμένες «όργανωτικές» προσθήκες πού έπεξεργάστηκε το Υ.Ε.Θ.Ο. καί οι όποιες διαφοροποιούσαν σημαντικά τό περιεχόμενο τού νόμου. Έτσι:

— Ίδρύθηκαν καί συγκροτήθηκαν 6 επιπλέον περιφερειακές γνωμοδοτικές επιτροπές γιά τόν έλεγχο τών αίτήσεων στήν έπαρχία (κάτω από 200 έκ. δραχμές).

— Όρίστηκε ένα συγκεκριμένο σύστημα βαθμολόγησης γιά τήν αξιολόγηση τών αίτήσεων καί τόν καθορισμό τού ύψους καί επιχορήγησης.

Τό σύστημα αυτό πού στηρίζεται σέ όρισμένα αντικειμενικά προσδιοριζόμενα κριτήρια (ύψος άπασχόλησης, τεχνολογία, χρήση έγχωριών πόρων, συναλλαγματικό κόστος, βαθμός ίδιας συμμετοχής, θέση τού κλάδου στό άναπτυξιακό πρόγραμμα κ.λ.π.) καθιερώνει γιά πρώτη φορά τήν κλαδικά εξειδικευμένη λειτουργία τών κινήτρων, ενώ επίσης γιά πρώτη φορά γίνεται προσπάθεια νά ένωματωθούν όρισμένοι «κοινωνικοί» παράγοντες, όπως ό βαθμός ρύπανσης πού προκαλεί κάθε επένδυση

Παράλληλα γιά πρώτη φορά γίνεται προσπάθεια νά ελεγχθούν οι προτεινόμενες επενδύσεις από τό Συμβούλιο Έρεϋνης Τιμών έτσι ώστε νά περιοριστούν οι εϋρύτατα διαδεδομένες υπερτιμολογήσεις στήν είσαγωγή τού κεφαλαιουχικού έξοπλισμού Μέχρι στιγμής πάντως τό ΣΕΤ δέν έχει πάρει μέρος στήν έγκριση τών αίτήσεων παρά τό ότι προβλέπεται ή συμμετοχή του.

Τά συμπληρωματικά αυτά μέτρα επέτρεψαν τήν ενεργοποίηση τού νόμου σέ σχετικά σύντομο χρονικό διάστημα. Έτσι στίς 11-11-82 ό ύφυπουργός κ. Κ. Βαϊτσος άνακοίνωσε ότι στούς 2,5 μήνες λειτουργίας τού νόμου, έγκρίθηκαν αίτήσεις γιά επενδύσεις ύψους 7.2 δισ. δραχμών έκταμιεύθηκαν δέ 756 εκατ. επιχορηγήσεων. Στούς 11 μήνες τής λειτουργίας τού ν. 1116 είχαν έγκριθεί αίτήσεις 23.7 δισ. μέ ύψος επιχορήγησης 8 δισ. από τό όποια όμως είχαν έκταμιευτεί μόνο 400 εκατ. δρχ.

Άπό τίς πληροφορίες πού υπάρχουν αυτή τή στιγμή, στίς Γνωμοδοτικές Έπιτροπές έκκρεμούν 1000 περίπου αίτήσεις μι προβλεπόμενο ύψος επενδύσεων πάνω από 100 δισ. καί 28.000 δημιουργούμενες θέσεις εργασίας. Άναμένεται ότι ή έκκαθάρι-

11. Δ. Χατζησωκράτη: Τά νέα άναπτυξιακά κίνητρα. Σύγχρονα Θέματα τ. 15.

σή τους θα έχει ολοκληρωθεί μέχρι το Μάρτιο οπότε και θα υπάρχει μία πιο ολοκληρωμένη εικόνα από τη λειτουργία του νόμου.

Οί κρατικές επενδύσεις

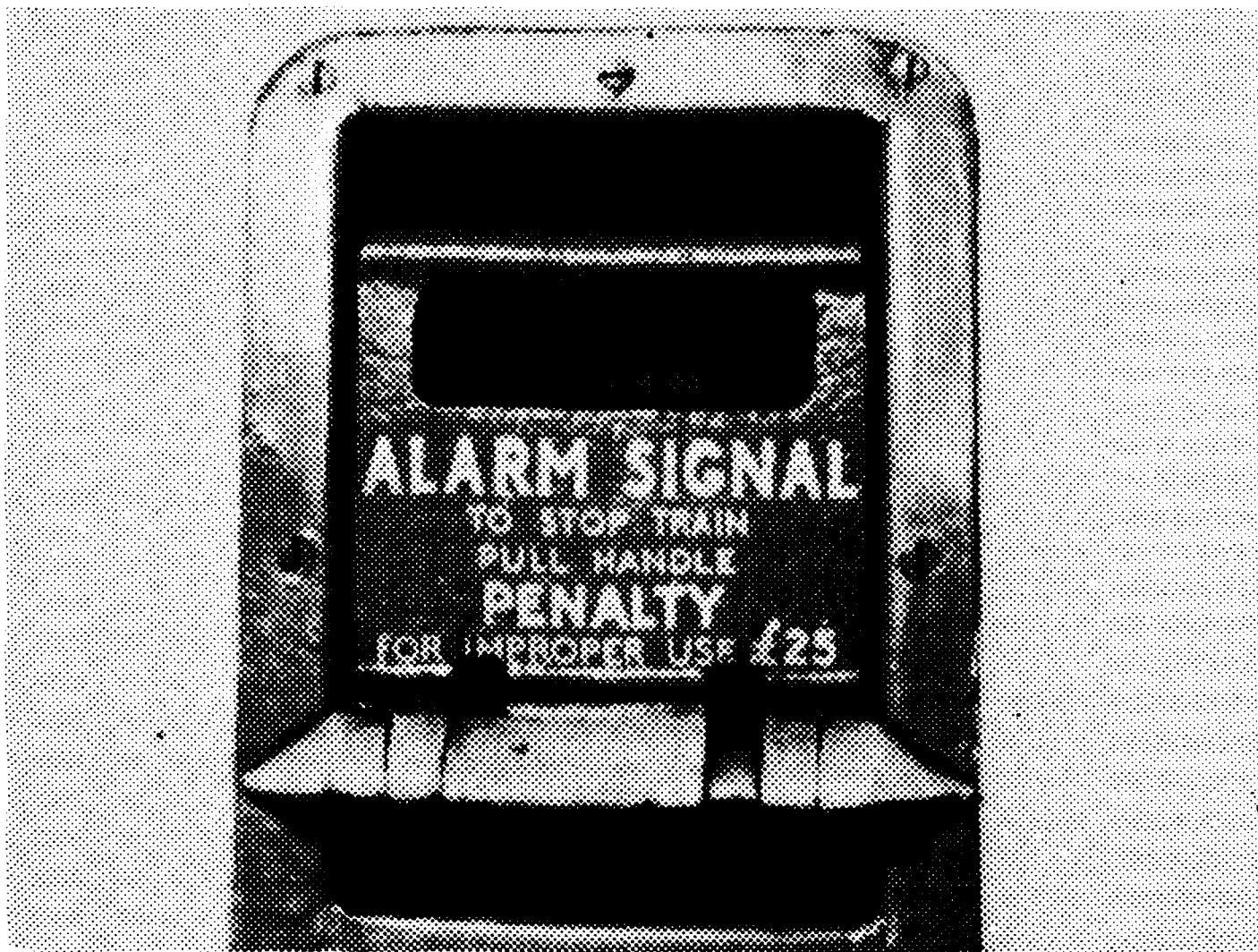
Στις αρχές του Νοέμβρη ανακοινώθηκε ¹² από τον κ. 'Αρσένη το επενδυτικό πρόγραμμα των τραπεζών που έλέγχονται από το κράτος. Πρόκειται για ένα πρόγραμμα 43 δισ. δραχμών και αφορά μία σειρά από παλαιά και καινούρια έργα, με πιο σημαντικό το μεταλλουργικό συγκρότημα ΜΕΤΒΑ (23 δισ.) τη μονάδα παραγωγής κώκ (12 δισ.) τη μονάδα άμμωνίας στη ΒΦΛ (3,5 δισ.) και τα διαλυτήρια πλοίων (2,7 δισ.).

Ο τρόπος που έγινε η ανακοίνωση με την παραπομπή των συγκεκριμένων στοιχείων κάθε επένδυσης σε επόμενες ανακοι-

νώσεις των τραπεζών, προκάλεσε από την αρχή αμφιβολίες δεδομένου ότι συχνά στο παρελθόν έχουν ανακοινωθεί επενδύσεις που ποτέ δεν έγιναν.

Μέχρι σήμερα οι μόνες επενδύσεις που έχουν αρχίσει να υλοποιούνται είναι αυτές του δμίλλου της 'Εμπορικής (διαλυτήρια - άμμωνία) φαίνεται δε ότι για όρισμένες από τις υπόλοιπες έχουν προκύψει σημαντικά προβλήματα. Το κυριότερο είναι οι αντιδράσεις του ΥΧΟΠ και του κ. Τρίτση, που ενώ εκφράζει ανησυχίες για το περιβάλλον - που οδηγούν στο σταμάτημα των επενδύσεων - δεν έχει κατορθώσει να επεξεργαστεί συγκεκριμένα κριτήρια και διαδικασίες που θα επιτρέψουν τη διευθέτηση των προβλημάτων με τον ένα ή τον άλλο τρόπο.

12. 'Ανακοινώσεις Γ. 'Αρσένη που δημοσιεύτηκαν στον Τύπο στις 9.11.83.

Η στάση αυτή του ΥΧΟΠ που οδηγεί σε καθυστερήσεις ά-κόμα και στις ιδιωτικές επενδύσεις, έχει προκαλέσει αντιδρά-σεις στο Υ.Ε.Θ.Ο και δέν θά πρέπει νά αποκλείεται στό μέλλον μιά δξυση στις σχέσεις τών δύο ύπουργείων.

Η πρόκληση

Η οικονομική πολιτική γιά τό 1983 «όλοκληρώθηκε» μέ τήν άνακοίνωση του προϋπολογισμού και της εισοδηματικής πολι-τικής.

Οί άνακοινώσεις στους δύο αυτούς τομείς έκφράζουν ίσως πιό καθαρά από όποιοδήποτε άλλο μέτρο τις νέες κατευθύνσεις γιά συγκράτηση της ζήτησης και ενίσχυση της βιομηχανίας μέσα από τά επενδυτικά προγράμματα του δημόσιου και, δευτερευόν-τως, τις εξαγωγές.

Ο γενικός προϋπολογισμός θά μπορούσε νά χαρακτηριστεί βέβαια «έπεκτατικός» μιά και προβλέπει έλλειμμα 288 δις. δραχμών, αύξηση δηλαδή κατά 16.8% που ύπολείπεται κατά λί-γες μονάδες από τόν προβλεπόμενο πληθωρισμό γιά τό 1983 (19%). Στην πραγματικότητα όμως ό τακτικός προϋπολογισμός που άντιπροσωπεύει κυρίως τις καταναλωτικές δαπάνες του δη-μοσίου, προβλέπεται νά μειωθεί σε όνομαστικές τιμές κατά 4,5% ή σε πραγματικές τιμές πάνω από 20%! Έτσι ή αύξηση του έλ-λειμματος θά προέλθει άποκλειστικά από τήν αύξηση του έλ-λειμματος του Προγράμματος Δημοσίων Έπενδύσεων κατά 42.1%, που άντιστοιχεί σε μιά αύξηση τών δαπανών γιά επενδύ-σεις κατά 47.7% ή περίπου 55 δις. δραχμές. Άν σ' αυτά προσθέ-σουμε και τις επενδύσεις τών κρατικών τραπεζών (45 περίπου δις.) τότε γίνεται φανερό ότι τό 1983 προγραμματίζεται μιά πολ-λύ σημαντική αύξηση τών επενδύσεων από τό δημόσιο τομέα.

Ός πρós τις δαπάνες κατά ύπουργείο εκείνο που θά πρέπει νά σημειωθεί είναι ότι ενώ στά περισσότερα ύπουργεία γίνεται προσπάθεια μείωσής τους ή συγκράτησή τους στά επίπεδα του '82, σημαντική αύξηση παρουσιάζουν οι παροχές στους Όργα-νισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης και οι δαπάνες γιά ύγεια (+28%) και κοινωνική ασφάλεια (+41%). Οί αύξήσεις αυτές συνδέονται μέ τήν προσπάθεια της κυβέρνησης νά άντισταθμί-σει έν μέρος τή μείωση του εισοδήματος τών μισθωτών μέ τήν παροχή του «κοινωνικού μισθού».

Η εισοδηματική πολιτική, από τήν άλλη πλευρά, είναι σα-φώς περιοριστική. Η τετράμηνη «άναστολή» της ΑΤΑ και ή μη καταβολή διορθωτικού ποσού, έκτιμάται ότι θά οδηγήσει σε μιά μείωση σε πραγματική τιμή του μέσου εισοδήματος τών μι-σθωτών κατά 5%.

Η μείωση αυτή του εισοδήματος είναι φυσικό νά επηρεάσει άρνητικά τήν ήδη χαμηλή ιδιωτική ζήτηση, ή κυβέρνηση όμως φαίνεται νά πιστεύει ότι αυτό θά άντισταθμιστεί από τήν αύξη-μένη ζήτηση γιά τις επενδύσεις. Αυτό στηρίζεται στις ακόλου-θες ύποθέσεις:

— ότι ή μείωση της ζήτησης ενώ θά πλήξει τό έμπόριο, θά έ-πηρεάσει λιγότερο τήν έγχώρια παραγωγή και περισσότερο τις εισαγωγές,

— ότι έτσι κι άλλιώς ή μείωση του εισοδήματος θά είναι τελι-κά μικρότερη και λόγω της αύξησης τών κοινωνικών δαπανών του προϋπολογισμού άλλά και λόγω της μείωσης του πληθωρι-

σμού (κάτω από τό 19%) λόγω της μείωσης τών πληθωριστικών προσδοκιών,

— ότι ή αύξηση της έλληνικής συμμετοχής στά Προγράμμα-τα Κρατικών Προμηθειών, ή αύξημένη ζήτηση από τις επενδύ-σεις και ή αύξηση τών εξαγωγών λόγω της βελτίωσης της άντα-γωνιστικότητας της βιομηχανίας θά αύξήσουν τελικά τή ζήτη-ση γιά έγχώρια βιομηχανικά προϊόντα μέ άποτέλεσμα τήν ενί-σχυση της βιομηχανίας έναντι τών άλλων κλάδων και τή μερι-κή έστω, άπορρόφηση της άνεργίας.

Η «στρατηγική» αυτή μπορεί νά πετύχει κάτω από όρισμένες προϋποθέσεις. Μέχρι σήμερα πάντως έχουν γίνει σημαντικά λάθη και παραλείψεις.

Λειτουργώντας άρκετά «πατερναλιστικά» και κατοχυρώνον-τας νομοθετικά τήν εφαρμογή της εισοδηματικής της πολιτικής, ή κυβέρνηση, απέκλεισε ουσιαστικά από τόν έαυτό της τή δυνα-τότητα ουσιαστικών ύποχωρήσεων —έκτός άν μεσολαβήσει επι-κίνδυνη πολιτική κρίση— χωρίς προηγούμενα νά έξασφαλίζει κάποια, στοιχειώδη έστω, συναίνεση από τις συνδικαλιστικές όργανώσεις και τά κόμματα της άριστερας.

Κάτι τέτοιο θά μπορούσε ίσως νά είχε έπιτευχθεί άν ή κυβέρ-νηση είχε άκολουθήσει τό δρόμο του διαλόγου και άν μαζί μέ τήν κατάθεση της εισοδηματικής πολιτικής είχε έπεξεργαστεί ένα «πακέτο» μέτρων μέ θεσμικές άλλαγές και διασφαλίσει στον τομέα της άνεργίας και του έλέγχου τών τιμών.

Άν και τελικά όπως φαίνεται ή κυβέρνηση θά κατορθώσει νά επιβάλει τήν εισοδηματική της πολιτική, τό πολιτικό κόστος θά είναι σημαντικό. Πιό σημαντικό όμως είναι ότι ή άκαμψία αυτή έδωσε τή δυνατότητα σε στελέχη του ΠΑ.ΣΟ.Κ. σε άνώτατο έ-πίπεδο νά επαναλάβουν τήν έπιθεσή τους έναντι στους «τεχνο-κράτες» άποσκοπώντας σε μιά συνολική άνατροπή της οικονο-μικής πολιτικής, υπέρ μιάς κοντόφθαλμης και μικροκομματικής πολιτικής «παροχών». Μιά τέτοια εξέλιξη πάντως δέν φαίνεται πιθανή στό άμεσο μέλλον.

Άπό τήν άλλη πλευρά, ή έπιτυχία της νέας οικονομικής πο-λιτικής θά εξαρτηθεί και από τή δυνατότητα του κρατικού μη-χανισμού νά άνταποκριθεί στις νέες εύθύνες. Και έδώ ύπάρχουν σημαντικές, δικαιολογημένες ίσως, καθυστερήσεις τό ξεπέρα-σμα τών όποιων προσκρούει και στη δυσλειτουργικότητα το κράτους άλλά και σε έσωτερικές αντιδράσεις στην κυβέρνηση

Πέρα από τις έσωτερικές όμως αυτές αντίφάσεις, είναι φανερό ότι ή έκσυγχρονιστική πολιτική της κυβέρνησης θά προσκού-σει στις παραδοσιακές άντιστάσεις της έλληνικής κοινωνίας τους κάθε λογής «παρασιτικούς» μικρομεσαίους, που έχουν ό πως είναι γνωστό μεγάλη άριθμητική και πολιτική δύναμη.

Μέχρι σήμερα ή πολιτική και ή ιδεολογία που προωθούσε τι ΠΑ.ΣΟ.Κ. καλλιεργούσε και δυνάμωνε αυτές τις άντιστάσεις.

Έτσι ή εφαρμογή της οικονομικής του πολιτικής είναι σήμε-ρα μιά μεγάλη πρόκληση. Μιά πρόκληση στό ίδιο τι ΠΑ.ΣΟ.Κ. που θά πρέπει νά άναπροσαρμόσει τήν ιδεολογική και πολιτική του πρακτική. Άλλά και μιά πρόκληση στά κόμ-ματα της άριστερας που θά πρέπει νά κατοχυρώσουν τά δικαίω-ματα τών εργαζομένων και νά διευρύνουν τό ρόλο τους στην άλ-λαγή, χωρίς όμως νά καταλήξουν στην άκριτη υιοθέτηση συντε-χνιακών αίτημάτων μέ τό πρόσχημα έστω του άντιμονοπωλια-κού άγώνα.